

коня за поводи і повів за жінкою. «Вона йшла передом, пригорблена і постаріла, втираючи рясні сльози. За нею ступав кінь її мужа з кривавими плямами на сідлі...» [2, с.109].

Перша світова війна була для українського народу братовбивчою. Українці опинилися по різні боки барикад – Австро-Угорщини і Росії. Р.Купчинський у «Заметілі» виразно окреслює і висвітлює цю проблему в непростих стосунках усусів, що мають захищати інтереси Австро-Угорщини, та кубанських козаків, які воюють на боці Росії. Доля зводить у бою представників одного етносу і змушує піднімати зброю проти своїх співвітчизників. Але стрільці та полонені козак швидко знайшли спільну мову. Автор показує, що роз'єднання є штучним, адже і галицькі стрільці, і «москальські козаки» мають єдину мову, єдині традиції і, як виявилось, – навіть єдину пісню. Отже, тут присутній ще один образ, який супроводжує героїв, – українська пісня. Вона була поруч із січовим стрільцем і в мирний час, і в неспокійні миті війни, надавала наснагу на добрі справи, приносила рівновагу і спокій у схвильоване серце. Переїздили стрільці із Галичини на Закарпаття – пісня також супроводжувала їх, устами стрільців несла до змодернізованого населення ідеї державності, вільної України, пробуджувала у місцевих жителів почуття національної гідності, передавала реалії стрілецького життя. Пісня для українських січових стрільців була всім, завжди означала більше, ніж просто пісня. «Вона була водночас історією й ідеологією, невилпаканою тугою й вірою в краще майбутнє» [5, с.127].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вергелес П. Доля судила народитись двічі // Подільське слово. – 2004. – 5 листоп. – С.8.
2. Купчинський Р. Курилася доріженька: Повість зі стрілецького життя. – Л.: Каменярь, 1991. – 175с.
3. Купчинський Р. Перед навалою: Повість зі стрілецького життя. – Л.: Каменярь, 1991. – 151с.
4. Купчинський Р. У зворах Бескиду: Повість зі стрілецького життя. – Л.: Каменярь, 1991. – 143с.
5. Лазарович М. Літературно-видавнича діяльність українських січових стрільців // Дзвін. – 2001. – №2. – С.125–133.
6. Леги, моя думо, у тую хатину. Розповідь про автора стрілецьких пісень Романа Купчинського // Перемога. – 1990. – 12 трав.
7. Мельник М. Кардіограма життєпису Романа Купчинського // Дзвін. – 2008. – №7. – С.131–135.
8. Погребенник Ф. Роман Купчинський – лицар чину і слова // Слово і час. – 1999. – №9. – С.34–35.
9. Салига Т. Бард української пісні // Українське літературознавство. – Львів, 2006. – Вип. 67. – С.260–272.
10. Щербина О. Специфіка моделювання історичних подій у трилогії Романа Купчинського «Заметіль» // Визвольний шлях. – 2005. – №7. – С.48 – 61.

Глаз Х.

Науковий керівник – доц. Боднар В. Т.

ФЕМІНІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ ЖОРЖ САНД

Хто ж така Жорж Санд? Це феноменально працьовита жінка, безмежно талановита письменниця-феміністка, «психолог жіночої душі» [5,80]

Мета статті полягає у тому, щоб на основі опрацьованого матеріалу простежити вплив життєвих переконань на творчість письменниці, виявити взаємовпливи феміністичного руху та літератури.

Риси емансипації у житті та творчості Жорж Санд присутні, проте вона ніколи не вимагала для жінок рівних політичних прав із чоловіками, тому що на це були певні суспільно-політичні причини. А саме у 1804 році імператор Наполеон видав указ, за яким жінка не мала жодних прав, була повністю залежною від чоловіка. Попри це все, письменниця вимагала: можливості не бути у шлюбі із не коханим чоловіком; бути вільною жінкою, а не рабинею для чоловіка. При цьому обов'язок материнства вбачала святим.

Феміністичні погляди Аманди Аврори Ліон Дюпен (справжнє ім'я та прізвище письменниці) формувалися протягом всього життя. У дитинстві виховувалась бабусею, не зазнавши ласки матері-розпусниці, саме під таким впливом вона заклала свій священний обов'язок материнства. Особлива манера одягатися по-чоловічому простежується вже у

дитинства, як пише А. Всеволжський: «В 13 років вона шокувала дівчат-однolіток і їх родичів тим, що у чоловічому піджаку, кашкеті і з рушницею через плече відчайдушно бігала за зайцями і прекрасно їздила верхи»[4,130]. Коли Аврора дізнається всю правду про «аморальну» поведінку матері, вона починає бунтувати, через це відправлена у Августинський монастир, де веде аскетичний спосіб життя [3,38]. Отже, бунтарська вдача з'являється ще у дитинстві.

Наступний внутрішній бунт Аврори пов'язаний із її шлюбом з Казимиром Дюдеваном. Через 9 років спільного життя із Казимиром вона зрозуміла, що не любить його і вони зовсім різні, наприклад: Казимир ніколи не читав книжок, втікав з кімнати, коли вона грала на роялі і т.п. Тобто чоловік не мав естетичного відчуття, не задовольняв її духовних потреб. Бунт полягав у тому, що вона поїхала із свого маєтку у містечку Ноан у Париж, нічого не взявши, покинула дітей (сина – Моріса, дочку – Соланж) та чоловіка. [4,130;131-5,74]. У такій поведінці відчувається любов до свободи та категоричне заперечення співжиття із не коханим чоловіком, домагання «економічної незалежності» жінки.

Життя у Парижі спочатку було дуже важке, тому що Жорж Санд не було на що жити, тут вона відкрито починає носити чоловічий одяг і мотивує це тим, що він дешевший і зручніший. [3,39] Ця мотивація є дещо не виправданою, бо чоловіча манера одягатись та поводитись була притаманна їй із дитинства.

Судовий процес із приводу опікунства дітей вона виграла, в той час як всім суддям був добре відомий її спосіб життя. Про свою репутацію вона ніколи не дбала, з цим пов'язана велика кількість романів із чоловіками. Серед яких: Жуль Сандо, Проспер Меріме, Альфред де Мюссе, Фредерік Шопен, Олександр Дам'єн Мансон, Шарль Маршал та ін.[5,74;75-3,39-6,214] Саме такою поведінкою вона стверджувала рівні можливості у любовних стосунках жінок і чоловіків, тим самим проголосила «вільну любов».

Причини обрання псевдоніму «Жорж Санд»:

а) об'єктивна – Жуль Сандо – другорядний письменник, з яким Аврора була у близьких стосунках, саме він її спонукав до письменницької роботи і вони написали спільний із ним роман «Роз і Бланш»(1830), що мав велику популярність, дав поштовх Аврорі до написання наступних творів. Коли був готовий до друку перший власний роман письменниці «Індіана» (1832), треба було підписати його, і сам видавець хотів друкувати цей твір під відомим псевдонімом Жуль Сандо, тому Аврора замінила ім'я із Жуля на Жоржа і деформувала прізвище, забравши останню літеру.

б) суб'єктивна – Аврора обрала саме чоловічий псевдонім, щоб певною мірою зрівняти можливості рецепції творів, а саме зменшити несерйозне ставлення тодішньої критики до жіночих писань.

Із утвердженням популярності чоловічого псевдоніму, загострюється поведінка самої письменниці. Ф. Величко, аналізуючи різні джерела, зазначає, що коли Жорж Санд писала, завжди курила сигари, ніколи не займалась ніякими жіночими справами, жила не пишно, хоч отримувала значні кошти за літературну працю, друзі її переважно називали «Жоржем», а сказати їй «мадам» означало б образити її. [3,39] Можливо, такою поведінкою письменниця засвідчувала свою рівність із чоловіками.

Працьовитість Жорж Санд проявилася ще на початку її письменницького шляху, була спрямована на досягнення прибутку і полягала у обов'язковому написанні двадцяти сторінок тексту кожного дня. Ф.Величко твердить, що Жорж Санд була працювитою, і вимагала того ж від інших, наприклад: вона достеменно організовувала побут Жуля Сандо, примушувала його до мистецької роботи, бо він був дуже лінивий, через що він утік від неї [3,39]

Жорж Санд була ворогом своїй дочці Соланж, яка, буди дівчиною, нікого не поважала, а найбільше матері, розлучила матір з Ф. Шопеном[4,134]. Письменниця на схилі літ ідеалізовано ставиться до обов'язку материнства і приходять до висновку: «Мои внуки – лучшая гигиена души и тела. С ними я не чувствую заката. Я опять Аврора!» [5,76]. Отже, в деякій мірі письменниця відходить від своїх безкомпромісних феміністичних позицій.

Феміністичні тенденції Жорж Санд широко проявляються не тільки у житті, а й у творчості. Умовно творчість письменниці поділяється на три періоди:

I. Період романтичного визрівання і змужніння. Цей період тривав до середини 30-х років.

II. Період перелому у світогляді та естетиці, пов'язаний із її захоплення утопічним соціалізмом (II пол. 30-х рр. – 1848 р.)

III. Цей період творчості найбільш тривалий і найменш динамічний (після 1848 року).

Яскраво виражений період з домінуючою феміністичною тематикою – перший період.

О. Білецький писав: «Перший період творчості Жорж Санд називають, як правило, періодом «романів пристрасті», основним завданням яких була боротьба за визволення жіночої особистості. Визначення це, загалом вірне, не повинне стирати різниці між двома течіями, що паралельно пливають у творчості Жорж Санд цих років. Поряд з такими романами, як «Індіана», «Валентина» й «Жак», дія яких відбувається у сучасній авторці дійсності й зосереджується навколо кохання і шлюбу, Жорж Санд створює водночас ряд творів, що їх вона сама визначає як фантазії і що є її безпосередньою даниною романтизму, доведеному до граничного вияву. Таким є Лелія..., повість «Особистий секретар» і драматична поема в прозі «Габріель...» [2, 151]

До творів цього періоду належать: «Індіана»(1832), «Валентина»(1832), «Лелія»(1833, перероблена 1836, видана 1839), «Жак» (1834), «Андре»(1834) та ін.

Роман «Індіана» – «літературний дебют письменниці», найглибше проявляє феміністичні риси. У романі накреслене широке коло проблем, серед яких провідною є проблема свободи особистості, в даному випадку від чоловіка-тирана. Головна героїня Індіана духовно і фізично страждає від свого чоловіка Дельмара, але знаходить звільнення у коханні до брехуна і облудника Раймона. Дельмар – військова людина, жорстокий чоловік, який здатен убити за проникнення у сад, він є морально слабким, тому що бездумно вірить брехуну Раймону. Раймон – егоїстична і марнославна людина, яка бачить кохання як задоволення бажань або ж вигоду. Нун - служниця, наївна дівчина, яка довіряє коханому Раймонові і тим самим потрапляє у моральну залежність, вийти із якої допомагає їй самогубство. Ральф – друг сім'ї, благородна людина нового типу, охороняє Індіану від лиха, у кінці роману воз'єднується з нею на лоні природи. Система образів роману не є надзвичайно широкою, проте коло головних авторка формує для розкриття душевної драми Індіани. Емансипованість Індіани виявляється у непокорі повелінню чоловіка поїхати з ним на острів Бурбон, за що вона була покарана закриттям у кімнаті, та й це не спиняє бунтарку – вона вилізає через вікно і біжить до коханого Раймона. Побита чоловіком через листа від Раймона, вона виявляє милосердя та доглядає хворого Дельмара, проте знову відбувається внутрішній бунт і вона втікає у Париж до коханця, де застає його вже одруженим. Глибоке розчарування все ж таки не переломлює Індіану і вона залишається жити у Парижі, не повертається до чоловіка. Завершальним акордом роману Жорж Санд стверджує, що щастя людини поза цивілізацією може бути у спілкуванні із природою. Отже, виявляючи феміністичні риси у творчості Жорж Санд, слід звертати увагу на плановий твір цього періоду «Індіану».

«Валентина» – другий роман, присвячений проблемі використання жінки чоловіком заради збагачення та кар'єрного росту. Подібно Індіані Валентина є джерелом протесту і бунту у романі. Ленсак – чоловік Валентини, її ворог, секретар посольства, збанкрутілий аристократ, смислом життя якого є здобуття кар'єри та грошей, він через гроші одружується із Валентиною, саме у цьому проявляється душевна драма головної героїні. Стосунки Валентини із Ленсаком нагадують стосунки Індіани та Раймона. Графиня де Рембо – мати Валентини стоїть на стороні Ленсака, тому що бачить щастя людини у грошовому і титулованому збагаченні. Бенедикт – коханий Валентини, селянин, чисто і по-справжньому любить її, гине у кінці роману. Із загибеллю коханого гине надія Валентини на духовну свободу, тому вихід із душевного рабства героїня знаходить у самогубстві.[7,298;299-1,371;372]

«Лелія» – змістовно невпорядкований роман, виник у письменниці під впливом розчарувань своїми поглядами на життя, цей твір має деякі байронівські мотиви. [6,374] За твердженням О. Білецького «Лелія (Пульхерія) – ...»найвища жінка». Вона розчарована в житті, в коханні. Вона надто горда для того, щоб жити як усі; надто схильна до аналізу, що зриває з дійсності всі її покрови надихаючого обману; її жива уява виразно малює їй ідеал і водночас неможливість його досягнення.» Із поширенням цього твору серед читачів, критики дізналися, що Жорж Санд – це жінка, і намагалися будь-які сюжетні події романів бачити крізь призму її власного життя. [2, 152] Стенію – поет,кохає Пульхерію, та не відчуває взаємних відчуттів з її

боку . В цьому творі виявляється певна нова особливість романів Жорж Санд: протистояння героїні всьому світу, а не конкретній особистості. На завершення роману, щоб позбутися численних роздумів Лілея шукає заспокоєння у громадській діяльності, зрештою іде в монастир.

«Жак» – роман, в якому окрім феміністичної теми, виділяється нова тема – самопожертва одної людини заради щастя іншої. Жак – колишній офіцер, який пройшов через усі жахіття наполеонівських війн, відчуває захоплення і ностальгію за селом, він безмежно закоханий у Фернанду, заперечує шлюб, через те що в його основі лежить насильство. Сильвія – сестра Жака, має такі ж переконання, як брат, вона виховувалась у селі, є близькою до природи, має яскравих попередниць, серед них: Індіана, Валентина та особливо Лелія. Жак із Сильвією люди вперті, із сильною волею та міцними принципами. Фернанда – кохана Жака, не знає ніяких бід, не має ніяких обов'язків і принципів, вона живе легко і радісно, покидає Жака заради Октава. Октав – знаходиться у полоні моментальних потягів, він не здатен на довготривале почуття любові до однієї жінки. Він кохає Сильвію, а зустрівши Фернанду, легко забуває попередню. Розв'язку душевної драми і звільнення від мук Жак знаходить у самогубстві [7,303;304]. Отже, Жорж Санд розвиває феміністичну тенденцію в образі сильної та незламної Сильвії.

Варто віднести до феміністичного спрямування твори не тільки першого періоду, а й другого. Найвиразнішими серед усіх творів є два романи, які є діалогією – «Консуело», «Графиня Рудольштадт».

«Консуело» – це роман у якому розкрита тема людського покликання, через яке жінці можна здобути рівність із чоловіком. Консуело – співачка, дочка циганки, здобуває шалений успіх своїм талантом, живе своїм покликанням, займається суспільно корисною працею, є духовно багатою. В образі Андзолетто розкриті риси облудника, заздрісної людини, бездумного кар'єриста, який насильно збирається знечестити Консуело. Від усіх насильних зазіхань співачка рятується втечею, в якій ми бачимо надзвичайно характерну для Жорж Санд деталь – Консуело одягнена у чоловічий одяг. Альберт – аристократ, щиро закохується у головну героїню, це благородна людина, яка від любові майже помирає.

«Графиня Рудольштадт» – роман у якому висловлена міцна позиція Жорж Санд щодо жінки-матері. В образі Консуело, особливо на завершальних сторінках роману, бачимо сильний дух сімейства, вже не співачку. Вона втратила після хвороби свій голос, залишилася без друзів і певного статусу в суспільстві, пережила розпад ордену Невидимих. Разом із Альбертом і дітьми, народженими від нього, вона повернулася до мандрівного життя циган. Центральна тема роману – місце жінки в сім'ї, перевага родинних зв'язків над соціальними. В епілозі двічі згадуються «могутні плечі», на які Консуело саджає в дорозі дітей. Ця деталь приводить до висновку, що емансипація, яку наполегливо відстоювала Жорж Санд, у результаті перетворилася на «право» жінки носити більше ноші і проблем на своїх плечах, ніж чоловік, духовно бути сильнішою за нього[5,79].

У творчості письменниці можна прослідкувати закономірність виходу жінки з-під морального та фізичного гніту, а саме виділимо два шляхи цього виходу, які свідомо Жорж Санд пропагує у своїх романах:

ствердження сили і зміцнення моральних феміністичних засад, дієвість, прагнення до мети («Індіана», «Лелія», «Консуело», «Графиня Рудольштадт»)

зневіра у виході із моральної залежності, бездієвість, здобуття мети вважається неможливим, єдиним виходом є самогубство («Валентина», частково «Жак»)

Аналізуючи різні твори письменниці, можна зробити висновок, що феміністичні переконання, виявлені у житті, трансформуються й на творчість. Дуже часто Жорж Санд називають феміністкою XIX століття, ця назва має під собою підстави, тому що письменниця на прикладі свого життя і творчості показала, як жінці бути вільною і рівною із чоловіком, попри усі укази та заборони.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анненская А.Н. Жорж Санд. Ее жизнь и литературная деятельность // Рабле. Мольер. Вольтер. Гюго. Жорж Санд. Золя [Текст] : Биографические повествования. – Челябинск : Урал, 1998. – С. 370-384.

2. Білецький О. Жорж Санд // Всесвіт, 1984. – №11. – С. 150-160.
3. Величко Ф. Жорж Санд ищет Бога // Наука и религія, 2002. – № 6. – С. 38-39.
4. Всеволожский А. Мятёжная Аврора // Вокруг света, 2004. – №7. – С. 130–136.
5. Жорж Санд – письменниця-феміністка // Давиденко Г.Й., Чайка О.М. Історія зарубіжної літератури XIX ст. Київ: Центр учбової літератури, 2007. – С. 73-80.
6. Жорж Санд // История зарубежной литературы XIX века / Под ред. М. Е. Елизарова, С. П. Гиждеу, Б. И. Колесников, Н. П. Михальская. – М.: Просвещение, 1972. – С. 214-122.
7. Облимиевский Д. Жорж Санд // Облимиевский Д. Французский романтизм. Очерки. – М., 1947. – С. 292 – 321.

Горба Г.

Науковий керівник – доц. Сеньовська Н.А.

ЗАСТОСУВАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Певне, що не знайдеться такого вчителя, який би не хотів своїм предметом захопити, заповнити всіх учнів, викликати їхнє захоплення, щирий захват, бажання вчитися не тільки на уроці, а й у позаурочний час, прагнення постійно сягати все вищих і вищих висот у засвоєнні знань. Безбарвність у викладанні викликає збайдужіння дитини до навчання та будь-якої інтелектуальної діяльності. Тому, кожен день перебування в школі повинен стати для неї святом, надихати та пробуджувати інтерес до предмета. Саме вчитель має зацікавити учня, сприяти його творчості.

Донедавна одним із основних завдань шкільної освіти була підготовка учня, який засвоїв у межах програми певні знання, сформував уміння та навички. Нині ж пріоритетним напрямом стає оволодіння оперативними інтелектуальними вміннями, а не здобуття знань як таких. У зв'язку із зростанням обсягу навчального матеріалу необхідний новий підхід до вирішення цієї проблеми. Одним із провідних методів навчання, які можна застосувати для цього є дидактичні ігри. Гра, навчання і праця – це процеси, у ході яких особистість займається ігровою, навчальною, трудовою діяльністю. Гра -- форма вільного самовияву людини, що передбачає реальну відкритість світові можливого і розгортається у вигляді змагання чи зображення якихось ситуацій, смислів, станів.

Метод дидактичної гри посідає чільне місце у процесі навчання, бо окрім активізації та урізноманітнення навчального процесу, зняття скутості й напруженості учнів на уроці, створення стабільної ситуації їхнього успіху в навчанні, гра щонайповніше забезпечує розвиток кожної дитини – розумовий, світоглядний, особистісний. Ігрові методи ніяк не суперечать глибинному змісту освітньої діяльності, вони навпаки допоможуть школяреві засвоїти важливі для нього знання, оскільки їх використання спонукає до активності учнів.

Для того щоб дидактичні ігри стимулювали різнобічну діяльність і задовольняли інтереси учнів, вчитель української мови повинен добирати їх відповідно до програми для кожної вікової групи, враховуючи пізнавальний зміст, ступінь складності ігрових завдань і дій. Творче ставлення педагога до справи є передумовою постійного і поступового ускладнення, розширення варіативності ігор. Якщо в учнів згасає інтерес до гри, вчитель ініціює спільне придумування нових ігрових завдань, ускладнення правил, включення до пізнавальної діяльності різних аналізаторів і способів дій, активізацію всіх учасників гри.

Метою роботи є розгляд дидактичної гри на уроках української мови як методу активації та інтенсифікації навчального процесу.

Безперечно, існує багато методів та прийомів навчання, які сприяють зацікавленому та активному процесу, але ігри найбільше відповідають природі дітей, є для них органічним і комфортним станом. Гра спонукає учнів до інтелектуальної діяльності, викликає естетичне задоволення, забезпечує підтримання живого навчального процесу. Гра також здійснює формування та розвиток особистості учня.